

ad a. **zmrzačení**

Za zmrzačení se pokládá trvale chorobný stav, který je charakterizován:

1. *značnou změnou těla nebo jeho částí,*
 - a. převážně tvarovou (např. deformace páteře, projevující se jako větší hrb),
 - b. převážně funkční (např. ztuhlost v kyčelním či ramenním kloubu v nepříznivém postavení i ochrnutí z důvodů poškození inervace).
2. *nebo ztrátou některé z končetin nebo jejich podstatných částí.*

U horních končetin stačí již amputace v zápěstí, u dolních končetin amputace nad hlezenním kloubem.

Nepatří sem ztráta bolce, některého prstu, ztráta chodidla, ani kulhání, vzniklé zkrácením, nebo prohnutím po špatném zhojení zlomeniny. Stejně tak se sem nezařazují ztuhlosti v méně důležitých kloubech, je-li s tím spojena jen malá porucha funkce.

ad b. **ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti**

Ztrátou nebo podstatným snížením pracovní způsobilosti se rozumí trvalý chorobný stav, nebo ztráta částí těla, spojené s úplnou ztrátou nebo alespoň s podstatným snížením povšechné pracovní způsobilosti. Zde je třeba odlišovat pojem povšechná pracovní způsobilost od pojmu pracovní způsobilost v přiměřeném zaměstnání nebo v dosavadním povolání. V konkrétních případech pracovní způsobilost v dosavadním povolání a v jiných přiměřených povoláních může být dotčena, zatímco povšechná pracovní způsobilost je snížena.

Úplná ztráta povšechné pracovní způsobilosti je poměrně vzácná. Má-li být přiznána úplná ztráta pracovní způsobilosti, musí být postižený k většině jednotlivých pracovních úkonů nezpůsobilý a v denních úkonech odkázán na pomoc druhé osoby. Úplná ztráta pracovní způsobilosti přichází v úvahu hlavně u osob slepých nebo ochrnutých na obě horní nebo dolní končetiny. Častější jsou případy podstatného snížení pracovní způsobilosti. Vyžaduje se zde, aby snížená pracovní způsobilost byla podstatná a závažná. Z hlediska soudně lékařského jde většinou o případy, kdy pracovní nezpůsobilost je vyšší než 50%. Jestliže podstatné snížení pracovní způsobilosti nebude trvalé a dá se odstranit léčením (např. rehabilitací, užitím speciální terapie, atd.), nejde o těžkou újmu na zdraví. Zpravidla však odstranění ztráty nebo podstatného snížení pracovní způsobilosti použitím zvláštních léčebných prostředků vyžaduje delší dobu, takže sice stále půjde o těžkou újmu na zdraví, ale podle písm. i citovaného ustanovení.

ad c. **ochromení údu**

Ochromení údu je trvalá nezpůsobilost nebo značně snížená schopnost pohybu horní nebo dolní končetiny, nebo její značné části. Sem patří případy, když je končetina sice zachována, avšak je ochrnutá, což znemožňuje její funkci (např. obrna dolních končetin po bodné raně do páteře). Nepatří sem naopak případy, kdy jde o znehybnění několika prstů ruky, je-li ruka nadále prakticky upotřebitelnou, ani případy, kdy ruka je ochrnutím vyřazena v zápěstí, kdežto ramenní i loketní kloub je neporušen.

ad d. ztráta nebo podstatné oslabení smyslového ústrojí

V praxi se v této souvislosti nejčastěji setkáváme s postižením zraku a sluchu. Za ztrátu funkce těchto smyslových ústrojí se pokládá úplná slepota a hluchota. Ztráta zraku záleží nejen v úplné slepotě, ale i v neschopnosti přesného rozeznávání předmětů při přiměřeném osvětlení a to jak na dálku, tak na zcela malou vzdálenost. S tím souvisí i ztížení prostorové orientace, tedy neschopnost odhadování vzdálenosti a hloubky. Za podstatné snížení zraku nebo sluchu se pokládá snížení zraku nebo sluchu méně než na polovinu předchozí smyslové funkce.

Ztráta nebo podstatné snížení funkce čichového nebo chuťového ústrojí nejsou zdaleka tak důležité a prostá ztráta hmatu není nikdy tak rozsáhlá, aby znamenala u postiženého skutečně těžké postižení jeho zdraví. Pokud postižení funkce čichu, chuti, nebo hmatu je průvodním příznakem závažného poškození centrálního nervstva, šlo by o *poškození důležitého orgánu*. Sem by se mělo zařadit i poškození vnitřního ucha, jehož následkem jsou těžké poruchy rovnováhy.

Při ztrátě zraku na jednom oku může postižený při dobrém vidění druhého oka číst, psát, pohybovat se, a po nedlouhé době návyku i pracovat v různých povoláních jako jiný člověk vidící, včetně vrácení řidičského průkazu. Ztráta jednoho oka by mohla být poškozením důležitého orgánu, tedy těžkou újmou na zdraví podle § 89, odst. 7, písm. e tr. zák. Úplná ztráta sluchu jen na jednom uchu (při druhém uchu nepostiženém) je spojena s 15% ztráty povšechné pracovní způsobilosti, takže ani zde by nešlo o podstatné oslabení sluchu.

ad e. poškození důležitého orgánu

Za poškození důležitého orgánu se jednoznačně považuje takové porušení některého z tělesných orgánů, při kterém vzniká nebezpečí pro život nebo jiný závažný, déletrvající, nebo trvalý následek. Závažný déletrvající nebo trvalý následek je takový stav, který odpovídá těžké újmě na zdraví jiného druhu (např. podle písm. b nebo i). Vést přesnou hranici mezi orgány důležitými a nedůležitými nelze. Poškození důležitého orgánu bude např. kontuze nebo komprese mozku kostními úlomky nebo krevním výronem, ale i otřes mozku, pokud bezvědomí trvalo alespoň hodinu. Dále sem spadají poranění míchy, ztráta nebo podstatné zhoršení řeči, podmíněné změnami na příslušných orgánech, poranění přední poloviny krku a nervů a velkých cév zde probíhajících, dále poranění dýchacích cest, spojené s aspirací krve nebo šířením infekce do okolí, poranění srdce a velkých cév, poranění pronikající do dutých orgánů (žaludek, střeva), poranění jater, ledvin, sleziny, slinivky břišní apod. Sem je možno zařadit i ztrátu jednoho oka a poranění kloubu nebo nervu. Poranění kostí, svalů, funkčně zhojené, lze uznat za těžkou újmu na zdraví podle písm. e tehdy, jestliže bylo provázeno některou život ohrožující komplikací. Jinak by takové poranění mohlo odpovídat podmínkám podle písm. h resp. i. Za těžkou újmu na zdraví lze považovat též rozsáhlé kontuze svalové tkáně spojené s následným život ohrožujícím masivním krvácením mezi svalové snopce na více místech těla.

ad f. **zohyždění**

Zohyžděním se rozumí každá viditelná, trvale hyzdící změna těla, která mění vzhled na újmu poraněného a vzbuzuje odpor a ošklivost. Taková vada zpravidla ztěžuje poškozenému uplatnit se normálně ve společnosti. Obtíže v životním uplatnění musí tak značné, aby přibližně odpovídaly ostatním případům těžké újmy na zdraví. Podstatou zohyždění jsou především kosmetické vady a defekty. Změny, které sem řadíme, se týkají hlavně obličeje, tzn. deformace nosu, ztráta hrotu nosu, větší jizvy, i ztráta třetiny ucha měnící vzhled poškozeného a mající povahu trvalé kosmetické vady.

Z toho je vidět, že zohyždění, na rozdíl od zmrzačení, je vadou spíše kosmetickou a společenskou, než překážkou vlastního pracovního výkonu.

ad g. **vyvolání potratu nebo usmrcení plodu**

Vyvolání potratu je každé jednání, které má za následek přerušeni těhotenství dříve, než dojde k porodu, byť i předčasně (např. automobilista srazí těhotnou ženu, která následkem toho potratí). Potrat jako následek úrazu břicha nebo pánve však přichází vzácně, protože těhotná děloha snáší otřes i poškození aniž musí být vypuzení plodu nutným následkem. Přerušeni těhotenství zasahuje velmi rušivě do fyziologických pochodů organismu a může vést kdy i k životu nebezpečným nebo závažným a déletrvajícím nebo trvalým následkům, např. neplodnosti. Při této příležitosti je třeba pouze připomenout, že děloha je důležitým orgánem ve smyslu písm. e.

ad h. **mučivé útrapy**

Za mučivé útrapy je třeba považovat mimořádné, vystupňované nebo prodlužované bolesti a to jak tělesné, tak duševní. Při posuzování charakteru útrap je nutno vzít v úvahu i osobní poměry postiženého, zejména jeho věk a jeho psychický stav. V praxi se ponejvíce vyskytují jednání úmyslná (např. sypání solí nebo pepře do ran, opakované tlučení do nezhojených modřin, svazování osob řemeny tak, že se řemeny zařezávají, nebo ztěžují dýchání). Za mučivé útrapy nelze považovat každou tělesnou bolest, provázející poškození zdraví a léčebný zásah, nebo každé duševní utrpení.

Za mučivé útrapy je nutno považovat bolesti na hranici „snesitelnosti, byť jen kratší dobu trvající nebo bolesti sice snesitelné, ale trvající déle, které velmi citelně zasahují celou osobnost postiženého, u něhož pak převládá převážné vnímání bolesti vyvolávající v něm popř. i obavy z dlouhého, neutuchajícího trvání, pocity, že bolesti vážně ohrožují jeho zdraví nebo život apod. Je nerozhodné, že takovou intenzitu bolesti vyvolává i zvláštní psychický nebo fyzický stav postiženého, bez něhož by byla jejich intenzita mírnější.

ad i. **delší dobu trvající porucha zdraví**

Při těžké újmě na zdraví musí jít o vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které postižený pociťuje jako citelnou újmu v obvyklém způsobu života a dále v tom, že porucha zdraví musí mít delší trvání, což se v tr. zákonu vyjadřuje slovy „delší dobu trvající porucha zdraví“.

V této souvislosti je třeba uvést, že v soudní praxi je sice vžita hranice asi 6 týdnů jako hranice mezi *těžkou újmou na zdraví* a *ublížením na zdraví*, že přibližně po tuto dobu trvá vážná porucha zdraví, ale nelze to brát absolutně. Trvání poruchy zdraví při těžké újmě na zdraví podle citovaného ustanovení může být delší nebo i kratší než 6 týdnů a to podle povahy poruchy zdraví a příznaků, které ji doprovázejí. Zlomeninu nohy v kotníku, jejíž léčení trvalo 7 týdnů a která měla za následek, že poškozený i když pracoval, stále pociťoval bolesti v noze, znemožňující mu řádnou chůzi, je nutno vzhledem k charakteru zranění v souvislosti s délkou léčení posuzovat jako těžkou újmu na zdraví. Za těžkou újmou na zdraví ve smyslu písm. i) je třeba považovat nejen delší dobu trvající vážnou poruchu zdraví fyzického, ale i duševního, popř. delší dobu trvajícího vážného duševního onemocnění. Těžkou újmou na zdraví může proto být i duševní porucha, trvající delší dobu. Vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění především znamená velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného. Doba, po kterou tento vážný stav trval, bývá obvykle kratší, než je doba celkového léčení. S délkou léčení mnohdy souvisí i délka pracovní neschopnosti, ale jejím trváním se v posuzování nelze v žádném případě řídit.